

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ, ЯКІ НАДАЮТЬ СОЦІАЛЬНІ ПОСЛУГИ В ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

DEVELOPMENT THE PROFESSIONAL COMPETENCIES OF SPESIALISNS WHO PROVIDING SOCIAL SERVICES FOR LOCAL COMMUNITIES

У статті досліджено розвиток професійної компетентності фахівців із соціальної роботи, які надають соціальні послуги в територіальній громаді.

З'ясовано, що фахівець із соціальної роботи це особа, яка має спеціальну освіту і здійснює соціальну роботу з різними категоріями дітей та молоді або відповідними соціальними групами на професійних або волонтерських засадах. Відповідно до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників та Професійного стандарту фахівця із соціальної роботи представлено перелік завдань та функцій, а також сформульовані загальні компетентності, якими має володіти потенційний претендент на цю посаду. Представлений перелік вразливих категорій населення, яким може надавати соціальні послуги фахівець із соціальної роботи та перелічені відповідні базові соціальні послуги, які мають надаватись мешканцям територіальної громади.

Професійна компетентність в контексті статті розуміється як сукупність взаємопов'язаних якостей особистості, що передбачає досконале володіння теоретичними і практичними навичками, вміння застосовувати їх у процесі професійної діяльності, здатність творчо і нестандартно вирішувати проблеми, нести відповідальність за наслідки своєї роботи а також професійне зростання шляхом постійного саморозвитку, самовдосконалення та самоосвіти. Зроблене припущення, що професійна компетентність фахівця із соціальної роботи формується на кількох рівнях: професійна освіта у вищому навчальному закладі; реалізація отриманих знань на практиці, безпосереднє виконання посадових завдань і функцій; постійна професійна супервізія та інтервізія підтримка; підвищення кваліфікації за рахунок проходження курсів, тренінгових програм, тренінгів/вебінарів за окремою тематикою; саморозвиток та самовдосконалення.

Проаналізовано існуючу практику розвитку професійної компетентності фахівців із соціальної роботи в діяльності державних та недержавних організацій.

Ключові слова: компетентність, професійна компетентність, соціальні послуги, супервізія, фахівець із соціальної роботи.

The article examines the development of professional competence of social work professionals who provide social services in the local community.

A social worker is found to be a person with special education and social work with different categories of children and young people or relevant social groups on a professional or volunteer basis. In accordance with the Handbook of Qualification Characteristics of Workers' Professions and the Professional Standard of a Social Work Specialist, a list of tasks and functions is presented, as well as general competencies that a potential candidate for this position should have. The list of categories with which the social work specialist should provide social services is presented and the corresponding basic social services to be provided to the residents of the territorial community are listed.

Professional competence in the context of the article is understood as a set of interrelated personality traits, which implies perfect mastery of theoretical and practical skills, the ability to apply them in professional activities, the ability to creatively and unconventionally solve problems, be responsible for the consequences of their work, self-development, self-improvement and self-education. It is assumed that the professional competence of a social worker is formed at several levels: professional education in higher education; implementation of the acquired knowledge in practice, direct performance of job tasks and functions; constant professional supervision and intervention support; advanced training through courses, training programs, trainings / webinars on specific topics; self-development and self-improvement.

The existing practice of developing the professional competence of social work specialists has been analyzed.

Key words: competence, professional competence, social services, social worker, supervision.

УДК 005.336.2-027.561-051]:364.7
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2022.35.31>

Ніколаєв Л.О.

к. психол. н.,
доцент кафедри психології
Університет Григорія Сковороди
в Переяславі

Тунтуєва С.В.

к. пед. н., доцент,
доцент кафедри соціальної педагогіки
ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»

Постановка проблеми дослідження.

В умовах сьогодення постає вимога в якісному наданні соціальних послуг, оскільки соціальна робота є важливою у формуванні здорового та міцного суспільства. Володіння фахівцями відповідних знань, умінь, навичок й, відповідно, компетенцій є необхідною умовою їхнього професійного зростання та розвитку. В актуальний період розвиток професійної компетентності таких фахівців можливий за допомогою різних засобів навчання, опанування нових інформаційно-комунікаційних технологій та сучасних підходів до організації власної роботи.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій.

Під час аналізу наукових досліджень, присвячених розвитку професійної компетентності фахівців, які надають соціальні послуги, з'ясовано, що професійна компетентність формується протягом тривалого часу й залежить від декількох факторів, серед яких рівень та якість здобутої освіти, вміння застосовувати отримані знання в площині практичної діяльності та здатність навчатись й саморозвиватись протягом життя.

Фундаментальні положення і практичні рекомендації з питань розвитку професій-

них компетенцій фахівців під розумінням набутих знань, умінь та навичок досліджували в своїх працях В. Овечкін, Т. Веретенко, О. Дубасенюк, Л. Карпова, А. Маркова, І. Тараненко, Н. Кузьміна, В. Синенко; мотиваційною, фаховою складовою й ціннісними орієнтирами займалися такі науковці як: А. Петров, С. Цимбал, А. Маркова; фахову готовність до змін та побудову робочої діяльності фахівців соціальної роботи залежно від ситуацій, що змінюються, основних і цільових орієнтирів у сучасному світі досліджували: Ю. Гагін, В. Овечкін, А. Деркач; спрямуванням діяльності фахівців соціальної роботи задля постановки конкретних цілей та способів їх досягнення займалися такі дослідники: В. Бондар, Ж. Петренко; спроможності до самоосвіти представлених фахівців, їхнього самоконтролю, самоорганізації, та різних способів пізнання себе та інших присвячені праці А. Деркача, Н. Кузьміної.

Актуальність дослідження полягає в тому, що не дивлячись на численну кількість праць присвячених темі діяльності фахівців із соціальної роботи, залишається невивченою тема розвитку професійних компетенцій фахівців, які надають соціальні послуги в територіальних громадах, бо часто це люди, які не мають відповідної освіти й розпочинають свій професійний шлях із засвоєння практичних рекомендацій від своїх керівників, колег або попередників. Спираючись на попередній власний чи професійний досвід, самостійно опановуючи нормативно-правову базу, яка останнім часом активно змінюється, намагаючись якомога швидше врятувати, навчити чи перевчити клієнтів жити по-новому, фахівці із соціальної роботи швидко зневіряються у власних силах та професіоналізмі, що призводить до емоційного вигорання та плінності кадрів в системі соціальної роботи в цілому.

Мета статті. Теоретично обґрунтувати та дослідити розвиток професійної компетентності фахівців, які надають соціальні послуги в територіальній громаді.

Виклад основного матеріалу. Початок XXI століття став вирішальним етапом у творенні нового світу. Відбувся розвиток технологій, що призвів до модернізації суспільства, а звідси й в потребі до впровадження нових технологій надання соціальних послуг. Децентралізація стала новим викликом для органів місцевого самоврядування, бо разом із власними повноваженнями, вони набули тих, що до початку цього процесу їм не були притаманні. Так, з'явилась низка законодавчих актів, які зобов'язують ради об'єднаних територі-

альних громад забезпечити надання базових соціальних послуг для своїх мешканців, дотримуючись найкращих інтересів отримувачів соціальних послуг. Мова йде про дії та рішення, спрямовані на задоволення індивідуальних потреб отримувачів соціальних послуг відповідно до віку, статі, стану здоров'я, особливостей інтелектуального та фізичного розвитку, життєвого досвіду, родинної, культурної, етнічної та іншої належності, потреб та інтересів дітей, осіб з інвалідністю, осіб, визнаних недієздатними, осіб, цивільна дієздатність яких обмежена, осіб похилого віку, а також з урахуванням думки отримувачів соціальних послуг, якщо вони за віком, рівнем розвитку та станом здоров'я можуть її висловити. Базові соціальні послуги, відповідно до Закону України «Про соціальні послуги» включають: догляд вдома, денний догляд; підтримане проживання; соціальну адаптацію; соціальну інтеграцію та реінтеграцію; надання притулку; екстрене (кризове) втручання; консультування; соціальний супровід; представництво інтересів; посередництво; соціальну профілактику; натуральну допомогу; фізичний супровід осіб з інвалідністю, які мають порушення опорно-рухового апарату та пересуваються на кріслах колісних, порушення зору; переклад жестовою мовою; догляд та виховання дітей в умовах, наближених до сімейних; супровід під час інклюзивного навчання; інформування; медіацію [5].

Отримувачами соціальних послуг є особи/сім'ї, які належать до вразливих груп населення та/або перебувають у складних життєвих обставинах. Серед чинників, які можуть зумовити складні життєві обставини: похилий вік; часткова або повна втрата рухової активності, пам'яті; невиліковні хвороби, хвороби, що потребують тривалого лікування; психічні та поведінкові розлади, у тому числі внаслідок вживання психоактивних речовин; інвалідність; бездомність; безробіття; малозабезпеченість особи; поведінкові розлади у дітей через розлучення батьків; ухилення батьками або особами, які їх замінюють, від виконання своїх обов'язків із виховання дитини; втрата соціальних зв'язків, у тому числі під час перебування в місцях позбавлення волі; жорстоке поводження з дитиною; насильство за ознакою статі; домашнє насильство; потрапляння в ситуацію торгівлі людьми; шкода, завдана пожежею, стихійним лихом, катастрофою, бойовими діями, терористичним актом, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією.

З огляду на вимоги, в територіальних громадах виникає потреба в якісно підготовле-

них фахівцях різної спеціалізації, які здатні оперативно оцінювати потреби потенційних отримувачів соціальних послуг, знати їхні вікові особливості, орієнтуватись в змісті кожної послуги та залучати відповідні ресурси різного типу. Потрібна професійна особистість, здатна швидко реагувати на зміни, гнучко мислити, мати ідеальні комунікативні здібності та навички, зі здатністю до самоосвіти, самоорганізації, відкритістю до пізнання й вивчення нового, має володіти відповідними професійними й особистісними якостями та компетенціями.

Як відомо в Україні посаду фахівця із соціальної роботи введено у 2012 році. Це означає, що галузь соціальної роботи потребує більшої уваги з боку українських науковців, адже є відносно молодого й водночас затребуваною в суспільстві. Адже комплексна співпраця працівників із соціальної роботи, психологів, соціальних педагогів, дефектологів та логопедів дозволила розкрити низку проблем в українському суспільстві, які повинні мати вирішення шляхом взаємодії різних суб'єктів соціальної роботи.

Основним суб'єктом, центральною дійовою особою будь-якої системи соціальної роботи є фахівець із соціальної роботи – це особа, яка має необхідні інтелектуальні, моральні, особистісні якості для виконання особливого, інтегрованого, універсального виду діяльності у соціальній сфері [12]. Саме він, безпосередньо контактуючи і взаємодіючи з клієнтами, надає їм допомогу, підтримує їхні зусилля щодо виходу із скрутної життєвої ситуації. Відповідно до Закону України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю», фахівець із соціальної роботи це – особа, яка має спеціальну освіту і здійснює соціальну роботу з різними категоріями дітей та молоді або відповідними соціальними групами на професійних або волонтерських засадах [4].

Довідником кваліфікаційних характеристик професій працівників серед завдань та обов'язків фахівців із соціальної роботи визначаються такі як організація виявлення в зоні соціального обслуговування (громаді, організації, на підприємстві тощо) та облік осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують соціальної підтримки (отримувачів соціальних послуг). Участь у встановленні причин негативних соціальних явищ і розробці комплексу заходів щодо їх усунення. Оцінка потреби отримувачів соціальних послуг. Визначення переліку необхідних соціальних послуг, форми та методи соціальної роботи. Підготовка та подання пропозиції керівнику установи (закладу), місцевим органам виконавчої влади, місцевого самоврядування щодо

необхідності надання соціальних послуг для прийняття відповідного рішення. Надання в зоні соціального обслуговування базового комплексу соціальних послуг (консультування, представництва інтересів, посередництво та інші). Забезпечення соціального супроводу отримувачів соціальних послуг, у тому числі прийомних сімей і дитячих будинків сімейного типу. Надання отримувачам соціальних послуг допомоги в оформленні запитів до відповідних інстанцій, заяв, документів для отримання всіх видів допомоги, приймання таких документів та забезпечення їх подання у відповідний підрозділ соціального захисту населення. Залучення до надання соціальних послуг закладів освіти, охорони здоров'я, соціального обслуговування, громадських організацій, фондів тощо. Сприяння формуванню в зоні соціального обслуговування сімейних, національно-патріотичних цінностей, засад відповідального батьківства. Виявлення вразливих сімей з ознаками неналежного виконання батьками обов'язків щодо виховання та розвитку дитини. Організація залучення наявних фінансових, матеріальних та інших можливостей громади для підтримки осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах. Ведення встановленої документації з призначення видів соціальної допомоги, компенсацій, субсидій, пільг, надання соціальних послуг. Проведення навчання соціальних працівників (допоміжний персонал) і соціальних робітників. Підвищення свого професійного рівня і загальнокультурної компетентності [9].

Професійним стандартом фахівця із соціальної роботи сформульовані загальні компетентності, які передбачають низку здатностей, серед яких: виконання професійної діяльності згідно з етичними вимогами соціальної роботи та особливостями фізичного та емоційного стану отримувачів соціальних послуг; забезпечення конфіденційності особистої інформації про отримувачів соціальних послуг; використання інформаційних та комунікаційних технологій; застосування державної мови; вчитися і бути навченим, до самоосвіти та підвищення кваліфікації; працювати в команді; критично мислити, аналізувати, синтезувати та прогнозувати; ініціювати, планувати та управляти змінами для вдосконалення існуючої та розроблення нових соціальних систем; налагоджувати соціальну взаємодію, співробітництво, управляти різнобічною комунікацією, попереджати та розв'язувати конфлікти; приймати обґрунтовані рішення; підтримувати позитивний емоційний стан в колективі та забезпечувати психологічну підтримку соці-

альним працівникам, профілактику їхнього емоційного вигорання [8].

З огляду на зазначене, фахівець із соціальної роботи – це працівник, на якого покладено значний обсяг функцій, пов'язаних із наданням соціальних послуг різним верствам населення, а також установам, організаціям, де працюють, навчаються, або ж проживають люди з певними соціальними потребами. Отже, такий фахівець повинен бути психологічно стійким, виваженим, компетентним у своїй сфері діяльності, адже йому доводиться працювати з особами та/або сім'ями, які опинились у складних життєвих обставинах, що потребують підтримки, допомоги та захисту. Для цього фахівці із соціальної роботи повинні мати відповідні професійні та особистісні компетенції та вміло використовувати їх в практиці щоденної роботи.

Дослідниця Т. Бучинська додає, що «компетентність – це набір компетенцій персоналу, що визначається в межах певної функції. Виокремлюється деякий інваріант визначення професійної компетентності, тобто професійна придатність, що складається із професійних та психофізіологічних особливостей індивіда, необхідних для здійснення ефективної діяльності» [2, с. 230].

Узагальнюючи визначення компетентності в наукових доробках, М. Головань відзначає що їх поєднує змістовна основа: знання, які повинна мати особа; коло питань, в яких особа повинна бути обізнана; досвід, необхідний для успішного виконання роботи у відповідності з установленими правами, законами, статутом» [3, с. 2]. Тобто фахівець має володіти певними навичками роботи до початку працевлаштування та бути готовим до здобуття нових компетенцій під час роботи.

Найважливішою якісною характеристикою працівника в будь-якій сфері є професіоналізм. «Можна визначити показники професіоналізму особистості та діяльності фахівця із соціальної роботи. До показників об'єктивного характеру належать ті, що визначаються тим, як людина відповідає вимогам професії, її внеском у соціальну практику, як вона сприяє розв'язанню проблем клієнта та надає допомогу. Також сюди можна віднести рівень фахових знань та вміння, що сприяють здійсненню активного посередництва між клієнтами та державою, виконувати роль організатора, координатора, впливати на соціальну політику в регіоні, вміти її аналізувати й прогнозувати...» [10, с. 127].

У сучасних дослідженнях розуміння професійної компетентності фахівця пов'язують з набуттям людиною знань, умінь і навичок (О. Дубасенюк, І. Зязюн, Л. Карпова, А. Маркова, І. Тираненко); з мотиваційною, операційною складовою і ціннісними операціями спеціаліста (Т. Браже, Л. Карпова, А. Маркова); зі спрямуванням на отримання усвідомленого результату (В. Бондар, І. Зверєва, Ж. Петрочко); з досягненням способів навчання самоосвіті, самоорганізації, самоконтролю, способів пізнання себе та інших (А. Деркач, Н. Кузьміна, Л. Рибалко) [6].

Ми погоджуємось із визначенням професійної компетентності, наданим І. Кулик, яка вважає, що це один із структурних компонентів професійної готовності до конкретного виду діяльності. Професійну компетентність фахівця соціальної сфери можна визначити як сукупність взаємопов'язаних якостей особистості, що передбачає досконале володіння теоретичними і практичними навичками, вміння застосовувати їх у процесі професійної діяльності, здатність творчо і нестандартно вирішувати проблеми, нести відповідальність за наслідки своєї роботи а також професійне зростання шляхом постійного саморозвитку, самовдосконалення та самоосвіти. Формування професійної компетентності фахівця соціальної сфери – це складний процес «проєктування» особистості [6].

З огляду на це, можемо припустити, що професійна компетентність фахівця із соціальної роботи формується за кількома напрямками: професійна освіта у вищому навчальному закладі; реалізація отриманих знань на практиці, безпосереднє виконання посадових завдань і функцій; постійна професійна супервізійна та інтервізійна підтримка; підвищення кваліфікації за рахунок проходження курсів, тренінгових програм, тренінгів/вебінарів за окремою тематикою; саморозвиток та самовдосконалення.

Для того, щоб за час навчання у вищому навчальному закладі підготувати майбутніх соціальних працівників до ефективної професійної діяльності, на думку Т. Аветісян, необхідно в освітньому процесі дотримуватися наступних умов: розробка навчальних планів і програм за спеціальними дисциплінами на основі сучасних наукових поглядів на теорію соціальної роботи, з орієнтацією на цінності соціальної роботи як професійної діяльності; обов'язковість вивчення досвіду соціальної роботи у всіх спеціальних дисциплінах і спецкурсах; розкриття змісту ефективної професійної діяльності соціального працівника у всіх видах навчальної роботи у ВНЗ; усвідомлення суб'єктивної позиції майбутнім соціальним працівником; забезпечення взаємозв'язку змістовно-про-

цесуальної підготовки й внутрішньо-особистісного формування готовності студентів до соціальної роботи; розвиток таких особистісних якостей у студентів, як орієнтація на людину, уміння ефективно взаємодіяти з іншою людиною й позитивного спілкування з нею, прагнення до професійного самовдосконалення, творчого характеру праці; формування у студентів потреб і інтересів у царині підготовки до професійної діяльності, їхньої участі в науково-дослідній роботі в галузі соціальної роботи й суміжних дисциплін; надання студентам можливості брати участь у волонтерській діяльності; здійснення спеціальної підготовки співробітників закладів соціальної сфери до прийому практикантів, орієнтація їх на контакти й взаємне співробітництво [1; 6].

Підтримка фахівця на робочому місці важлива, бо доводиться працювати з випадками рівного рівня складності. З метою надання фахівцям професійної підтримки застосовуються супервізії та інтервізії. Супервізор має допомагати супервізованому чітко визначити мету, пріоритети роботи; бачити всі аспекти проблеми та власну роль в її розв'язанні; керувати власними почуттями щодо конкретних ситуацій; формувати позитивне ставлення до своєї роботи, брати на себе відповідальність за її результати. Важливими завданнями супервізора є також розвиток професійної автономії, незалежності супервізованого, стабілізація його думок і почуттів щодо професійної діяльності, формування моделі аналізу і компетентного розв'язання проблем у взаємодії з клієнтами.

З огляду на особливості взаємодії супервізора і супервізованого, виокремлюють такі різновиди супервізії:

а) *менеджерська супервізія*, за якої супервізор є безпосереднім менеджером працівника, а їхні стосунки розгортаються за схемою «керівник – підлеглий»;

б) *наставницька супервізія* – супервізор діє як учитель, наставник, переймаючись тим, як його підопічний опановує знання і навички;

в) *навчальна (тренінгова) супервізія*, особливість якої полягає в тому, що супервізований є студентом, який перебуває в організації на практиці, а супервізор зобов'язаний сприяти йому в цьому і несе певну відповідальність за результат;

г) *консультаційна супервізія* – супервізор не несе відповідальності за супервізованого і його роботу, добровільно пропонуючи свої послуги консультанта.

Найпоширенішою є менеджерська супервізія, і тому роль супервізора часто ототожнюють з ролями керівника. Супервізія може

бути внутрішньою (здійснюють її керівники або спеціально призначені досвідчені працівники), зовнішньою (яку здійснюють запрошені експерти, консультанти), взаємною (інтравізія). Найчастіше супервізорами є досвідчені, компетентні фахівці-практики, чий знання і досвід допомагають розв'язувати проблеми супервізованих; науковці або освітяни, які займаються науковою роботою і беруть участь у практичних соціальних проектах, співпрацюючи з державними службами чи громадськими організаціями соціальної сфери. Вони поєднують глибоке теоретичне розуміння змісту соціальної роботи з досвідом практичної діяльності в реальних ситуаціях, нерідко беруть участь у моніторингу й оцінюванні ефективності соціальних проектів. Супервізори – це спеціально підготовлені фахівці, для яких супервізія є професією [11].

Основним завданням підвищення кваліфікації фахівців із соціальної роботи (проходження курсів, тренінгових програм, тренінгів/вебінарів за окремою тематикою) є надання методичної допомоги громадам у здійсненні соціальної роботи, наданні соціальних послуг, проведення навчальних заходів для надавачів соціальних послуг, спеціалістів виконавчих органів місцевого самоврядування, які здійснюють управління системою надання соціальних послуг для сім'ї та дітей.

Протягом 2021 року в країні розроблено щонайменше 7 програм підвищення кваліфікації фахівців із соціальної роботи; програму для підвищення професійних компетентностей з питань організації соціальної роботи, надання соціальних послуг, захисту прав дітей; програму підготовки особи, яка надає послугу супроводу під час інклюзивного навчання; програму навчання міждисциплінарної команди, яка надає соціальну послугу денного догляду для дітей з інвалідністю. Наказами Міністерства соціальної політики затверджені Типова програма навчання фізичних осіб, які надають соціальні послуги з догляду без здійснення підприємницької діяльності, Типова програма навчання (підвищення кваліфікації) спеціалістів і фахівців, задіяних в управлінні системою раннього втручання.

Крім того, низка проектів міжнародних організацій та вищих навчальних закладів пропонують навчання фахівців за окремими темами. Наведемо для прикладу деякі з них. Так, проект СПІЛЬНО, який впроваджувався Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) та Консорціумом партнерських організацій, передбачав навчання фахівців із соціальної роботи технології ведення випадку

(кейс-менеджменту) як основної технології, на якій базується робота з окремою особою або сім'єю, що опинилась у складних життєвих обставинах; програмі для фахівців «Батьківство в радість», яка спрямована на розвиток батьківської компетентності; темам «Основи захисту дитини та забезпечення її найкращих інтересів», «Організація та надання в громаді послуги «денний догляд» або послуги тимчасове денне перебування для дітей з інвалідністю».

Школа соціальної роботи Національного університету «Києво-Могилянська академія» та Міжнародна громадська організація «Міжнародний центр розвитку і лідерства» пропонують курс підвищення кваліфікації «Основи соціальної роботи з сім'ями та дітьми», який передбачає такі теми: вступ до соціальної роботи; Етичні принципи соціальної роботи; теорії соціальної роботи; методи соціальної роботи; соціальна робота та соціальний захист; розвиток соціальних послуг у громаді; профілактика професійного вигорання; базові принципи роботи з дітьми та сім'ями; жорстоке поводження з дітьми як основна причина вилучення дитини з сім'ї; робота з сім'ями, де дитина або один з батьків мають інвалідність; окремі випадки складних життєвих обставин, які впливають на здатність батьків піклуватися про дитину; забезпечення права дитини на сім'ю у випадках набуття дитиною статусу дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування.

Український католицький університет пропонує курси підвищення кваліфікації за темою «Соціальна робота: шлях до професійності» (фаховий рівень). Курс складається із трьох модулів та висвітлює теми «Ведення випадку (соціальний супровід)», «Догляд та виховання дітей в умовах, наближених до сімейних», «Супровід під час інклюзивного навчання».

В умовах активного розвитку технологій дистанційного навчання, можливостей і доступності професійних платформ та онлайн-продуктів, рівень саморозвитку й самовдосконалення пов'язаний із мотивацією та прагненням фахівця щодо розширення свого професійного інструментарію та укріплення професійної компетентності.

Висновки з проведеного дослідження. За результатами теоретичного аналізу та дослідження розвитку професійної компетентності фахівців, які надають соціальні послуги в територіальній громаді нам вдалося встановити що на сьогодні в нормативній базі виписані вимоги до посади фахівця із соціальної роботи, його завдання й функції, відповідно до них визначені професійні компетенції, сформований пере-

лік соціальних послуг, які може надавати фахівець в громаді. Ми припускаємо, що розвиток професійної компетентності розпочинається з отримання відповідної спеціальності у вищому навчальному закладі, укріплюється й розвивається на робочому місці через використання отриманих теоретичних знань в практиці щоденної роботи, під час супервізії складних випадків, завдячуючи курсам підвищення кваліфікації, тематичним програмам, проектам та окремим заходам професійного розвитку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аветісян Т. В. Особливості професійного становлення фахівців із соціальної роботи. *Socioprostir: міждисциплінарний збірник наукових праць з соціології та соціальної роботи*. 2011. № 1 (2). С. 142–147. URL: http://www.sociology.kharkov.ua/socioprostir/files/magazine/2_2011/4_3_2.pdf (дата звернення: 30.03.2022).
2. Бучинська Т. В. Сутність та складові професійної компетентності персоналу в умовах конкуренції. *Економічний аналіз* : зб. наук. праць. Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2014. Том 15. № 2. С. 228–233.
3. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. *Вища освіта України*. 2008. № 3. С. 23–30. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/324272272.pdf> (дата звернення: 28.03.2022).
4. Закон України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» від 21.06.2001 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2558-14> (дата звернення: 02.04.2022).
5. Закон України «Про соціальні послуги» від 17 січня 2019 року № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 01.04.2022).
6. Кулик І. В. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери в процесі навчання у ВНЗ. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/4711/1/pdf> (дата звернення: 27.03.2022).
7. Мартинчук О. В. Сутність поняття та зміст професійної компетентності фахівців у сфері інклюзивного навчання дітей з тяжкими порушеннями мовлення. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2014. Вип. 28. С. 130–136. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/33689071.pdf> (дата звернення: 27.03.2022).
8. Наказ Мінекономіки від 20.06.2020 № 1179 «Про затвердження професійного стандарту «Фахівець із соціальної роботи». URL: <https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/88-1179.pdf> (дата звернення: 01.04.2022).
9. Наказ Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Випуску 80 «Соціальні послуги» Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників» від 29 березня 2017 р. № 518. URL: https://vk24.ua/regulations_and_jurisprudence/

nakazi/nakaz-ministerstva-socialnoi-politiki-ukraini-pro-zatverdzen-na-vipusku-80-socialni-poslugi-dovidnika (дата звернення: 02.04.2022).

10. Орешета Ю. В. Фахівці із соціальної роботи як ключові суб'єкти сфери соціальної роботи. *Грані*, 2014. № 11. С. 124–129. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/268618185.pdf> (дата звернення: 26.03.2022).

11. Слосанська Г. І. Супервізія в соціальній роботі: основні підходи та принципи. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/445/1.pdf> (дата звернення: 28.03.2022).

12. Тюття Л. Т. Соціальна робота: теорія і практика [Текст] : навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Київ. Знання, 2008. 574 с.

13. Nikolaiev L. Formation of professional competence of students-psychologists using training methods in the educational process. *The Journal of Humanities of the SHEE «Pereyaslav-Khmelnytskyi State Pedagogical University named after Hryhoriy Skovoroda»* : collection of scientific works. Pereyaslav-Khmelnytsky, 2015. Ed. 37. Pedagogy. P. 28–35.